

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<p>Előfizetési díj:</p> <p>Egész évre ... .. 4 frt. Félévre ... .. 2 „ Negyedévre ... .. 1 „</p>	<p>A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjukért kapják.</p>	<p>Ugy a lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelő- dés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.</p>
---	--	---

I. száraz föld és a tenger hely- változtatásai.

(Folyt. és vége.)

Hogy a szárazföld felülete, még a történelmi idők óta is a tengerhez viszonyítva, lényegesen megváltozott, azt a felhozható sok eset közül, igen feltűnően bizonyítja a csaknem minden geológiai munkában említett, tehát eléggé ismeretes Puzzuoli mellett levő Serapis templom oszlopainak sorsa, melyek a földszintől felfelé 12 lábnyire egészen simák és tiszták, míg innentől 9 lábbal feljebb bizonyos furó kagylótól (Lithodomus, mely most is a Földközi tengert lakja) erősen meg vannak támadva és mélyen átlukasztva; az oszlopok felső végei pedig körülbelül 20 lábnyira az elmálsnak azon tünetjeit mutatják, melyeket a légkör nedvessége, szárazsága és a nap melege stb. idézhetek elő. Végre pedig a templom alján heverő, eltört oszlopok azonkívül még különböző helyeken, s pedig nem csak a külső heuglerlapján, hanem a tör-lapjai is meg vannak furva.

Ezekből lehet következtetni, hogy ezen oszlopok a föld-dől együtt a tenger színe alá merültek, sokáig a víz alatt állottak, s hogy akkor a templom és annak oszlopai már összedőltek volt, s továbbá, hogy azoknak felső része a tenger fölött maradt, míg végre a talaj ama templom maradványai-val együtt újból kiemelkedett a tengerből.

Puzzuoli és a Luerini tó között egy római ut van a víz alatt, hasonlóképen van egy a „Baja“ nevű kastély közelében; még feltűnőbb példát szolgáltat erre egy római házak romjaival szegélyezett ut, mely a Nápolyi öböl Sorento nevű oldalán a vitzükör alatt húzódik el. A Tiberius esászár palotáinak egyike a Capri szigetén vízzel van borítva.

Ezen tényekkel szemben a Nisida szigetén egy szikla-szirten 36 lábnyira a tenger víze fölött a Lithodomus furomüve látszik. Ezen szikla tehát kiemelkedett a tengerből.

Mindezek elegendően megmutatják, hogy a föld felülete ugy kisebb, valamint nagyobb mérvben folytonos változásoknak van alávetve.

Hogy azonban ezen megváltoztatások igen lassan mentek véghez, s most is csak lassan, rendesen alig észrevehetőleg történnek, azt megmutatják a vizsgálónak a tisztán kivethető körülmények.

Ezen tényekből következtethetjük, hogy a föld felülete az egyik részén kiemelkedik, míg a másik részén alásüllyed; az egyik része szárazzá lesz, míg a másik része víz alá merül, tengerfenékké válik.

A tenger fölé való kiemelkedést azonban általában könnyebben bizonyíthatjuk be, mint az alásüllyedést; mert míg az előbbi állandóbb bizonyítékokat szolgáltat, addig az utóbbi nyomdokaival együtt a tenger alatt esakhamar elmosódik.

Ezen utóbbi esetre nézve igen érdekesek Darwinnak azon hypothetikus tudósításai, melyeket Fitzroyval 1831—1836-ban tett, földkörüli utazása alkalmából szerzett tapasztalatai alapján közölt, s melyek szerint a Déli- és Indiai-tenger korallszigetei elsüllyedését kimutatja, a mennyiben ezen tünetnyit, a tengerben mindig csak bizonyos mélységben építő korallok alábbszállásából magyarázza.

Sardinia partjain 20 láb a tenger fölött osztriga kagylóhéjai csüngnek; mi bizonyítja, hogy ezen partok valamikor tenger alatt voltak, s ennél fogva a szárazföld ott kiemelkedett.

A föld felületének helyenkénti süllyedésére nézve bizonyító tények gyanánt felemlíthetjük még azon körülményt is, hogy Európa partjain kiterjedett erdők, felfelé álló s még a földben gyökeredző magas fatörzsekkel mélyen a tenger alatt találtak.

Angolhon, Belgium és Franciaország köszénbányái a tenger felszíne alatt fekszenek, sőt Angolhonban a tárnák még a tenger alá is vezetnek.

Ugyanesek hasonló körülmények észlelhetők a Hebridek és az Orkney szigetek közelében; sőt a Keleti tenger partjain tölgy- és fenyőfákra is akadhatni, melyek több rétegben egymás fölé vannak rakva ugyan, de azért a tenger színe mégis 3 láb magasságban földi a legfelsőbb rétegeket.

Hasonlóképen működnek a tenger hullámtorlásai, melyek földnyelveket lassanként szigetekké alakítanak, szigeteket

pedig megcsontítván, kisebbitene és egészen is megsemmisíthetnek, mint ezt a most Németországnak átadott Helgoland szigetén észlelhetni; mely mindig kisebb és kisebb lesz. A Schleswig, Holland és Keletfriesland partjain levő homokzátonyok a tengerhullámok által való folytonos változásoknak vannak kitéve, mely változtatások a kontinensre nézve is befolyással lehetnek.

A Csendes-Oceánban észlelhető süllyedéseknek ellenében áll Dél-Amerika nyugoti partjának emelkedése: a süllyedések és az emelkedések tehát egyensúlyban tartják egymást. Dél- és Nyugat-Grönland süllyedésének megfelel Labrador és Newfoundland emelkedése; Skandinávia emelkedésének pedig megfelel az egész északi Német-tenger partjainak süllyedése.

Hogy ezen változások mindig léteztek, s azelőtti földtani korszakokban talán még nagyobb szerű mérvben és gyakrabban is következtek be, mint az újabb korszakokban, azt a különböző korszakokból való tengeri lerakódmányok, melyek a kontinensek száraz földének nagy részét teszik, a tiszta tengeri ülepedési rétegek, mocsári és édesvízi képződmények igen világosan bizonyítják.

Németország egész talajszerkezete mutatja, hogy a kőszénkorszakban ott egy tenger létezett, melynek partjait a Rajnai paláshegység, a Harzhegység, az Oberlausitz, az Óriáshegység és a Sudettek képezték.

A neogenképlet korszakában pedig képezték a Bécs körül elterülő lapályok a Duna mentén egy észak-kelet — és nyugatfelé meszire terjedő tenger fenekét, mely tenger nyugatfelé a St Pölteni és Kremsi tenger szorosokon át a felső Duna völgyével függött össze, melynek folytatása Bajorországban és Schweizban volt. Ezen tenger beborítá keletfelé az alsó Duna nagy völgyét, északfelé pedig a Galiczai mély földet.

Ezen nagy kiterjedésű tenger fenéke hihetőleg a neogenkorszak vége felé emelkedett ki, mire a tenger vize lassanként lejjebb fekvő helyekre szorult le.

A diluvial korszakban Angolhon és Franciaország nem voltak elválasztva a Calaisi csatorna által, hanem összefüggtek, mint ezt különböző bizonyítékok által ki is lehet mutatni.

Hogyha pedig azon irányokat akarjuk kutatni, melyekben a kontinensek alakváltoztatása az újabb korszakokban haladott és még mai napig is halad; úgy találjuk, hogy a kontinensek, mint ezt Dr. Peschel is kimutatta, a terciárkorszak óta általában észak — és nyugatfelé területet nyerne, míg ellenben keleten és délen veszítenek. Így emelkedett ki a tengerből a terciár kornak óta az Észak, — német mély föld is.

Ezen irány meghatározását azonban nem szabad tövény gyanánt tekinteni, hanem inkább csak az ugynevezett „véletlen“ eredményének kell tartanunk.

Igen érdekes felületváltoztatást találunk meg Oroszor-

szág északi részének emelkedésében is, mely által az európai és ázsiai Tundrák keletkeztek; utóbbiak helyén a terciár korszakban a tenger a Bajkaltóig és az Altaihegység terjeszkedett volt. De összeköttetésben lehetett ott a tenger még az Aral — és a Caspítóval, és talán a Fekete tengerrel is.

Ezen felület változtatásoknak okait pontosan meghatározni igen nehéz feladat ugyan; de talán nem tévedek, hogy ha azokat nagyobb részben a föld belsejében működő erőknek tulajdonítom, mely erők által részint a szárazföldnek egyes részei kiemeltetnek, vagy alástylyesztetnek, mi által a tenger vizének helyét meg kell változtatnia; részint pedig ama változtatásoknak okait a szárazföld magaslatairól lehozott és a tenger partoknál lerakott anyagoknak feltöltésében látom.

Nem találok elfogadhatónak Schmiek Henriknek azon hypothesisét, mely szerint nem a száraz föld emelkednek és süllyednek, hanem a tenger felszíne ingadozna, és a nap vonzóerejénél fogva, a mozgékony vizek helyváltoztatásoknak lévén alávéve, 21,000 évi időközökben ennek egyik felében a víz az északi, másik felében a déli félgömbön emelkednek úgy, hogy ezen időközökben majd az egyik, majd a másik félgömbön gyűlne össze több víz.¹⁾

Hogy végre a szárazföld és a tenger helyzetváltoztatását annál természetesebbnek tarthassuk, tekintetbe kell vennünk azon körülményt hogy a száraz föld kiemelkedései közepmértékben véve, nem épen olyan óriásiak, mint ez, az egyes béczek magasságát vévén fel, első pillantásra feltűnhetnék: mert Humboldt Sándor kiszámításaiból azt lehet következtetni hogy — a mennyiben az eddigi mérések megfelelőnek ezen észnek — a száraz föld átlag véve, 345 méter magassággal bír, s ennel fogva a tengervíz fölötti rész olyan csekély, hogy, a földet egy 2. láb átmérővel bíró globuszhoz arányosítva, a száraz föld vastagságát a közönséges fénymáz réteggel egyenlőnek lehetne tekinteni.²⁾

Dr. Cserni Béla.

Hithűség*)

Utolsó levelemben hitednek csakis külsőképen nyilvánuló bevallásáról szólottam, tekintet nélkül arra, hogy bensőben ugyanekkor mily érzelmek támadhatnak. Mai levelemben erre vonatkozólag akarok egyet-mást mondani.

Némelyek, kik mint hívő katolikusok, olyan körülmények közé jutottak, melynek most read előreláthatólag várokoznak, rövid vagy hosszabb idő alatt egészen megváltoztak, úgy annyira, hogy a szüleiktől kapott hitet és vallásosságot egészen elveszítették.

1) Siegmund F. „Untergegangene Welten.“ 21. l.

2) Zimmermann. „Die Wunder der Urwelt.“ 455—456. l.

*) Egger A. szt. galli püspöknek „A katolikus ifju a divatos világban“ cz. művéből.

Én kívánom, hogy nálad ezen gyászos eset be ne következzék; de a veszedelmes próbán neked is keresztül kell menned. Én kevésbé tartok a külső veszélyektől, mint a belsőtől. Ha azonban szívedet azon három ellenségtől, melyekre most figyelmeztetek, megőrized, úgy külső elleneid romlásodra nem lehetnek és hitedet sohasem rabolhatják el. Ezen három ellenség: 1. az önbizalom, 2. a lanyhaság és 3. a bűn.

1. Az első ellenség legyőzésére részéről mindenek előtt éberség kívánatik. Azt már említettem, hogy önmagadban ne bízodjál, mert az önbizalom, mely a fiatalokat sokkal nagyobb mértékben szokta megszállani mint a felnőtteket reád nézve — ha csak nem iparkodol azt legyőzni, — veszedelmes lehet.

A hit ellen irányzott támadások, melyek előbb csak a hitetlen tudósok fejében és könyveiben fordultak elő, manapság már a nép közé bocsátott és ott elterjedt könyvek és lapok hasábjain is gyakran olvashatók, és a közönséges munkás ember szájából is hallhatók. Ilyesmi a legegyszerűbb embertől is kitalál, de azok mezeztőlása legtöbb esetben már képzettséget igényel. A katolikus fiatalok, főleg a munkás legények nincsenek abban a helyzetben, hogy a könyvtárakba mehessenek és ott a főlíások között üldögélve kutathassák az igazságot; de még ha akarnák is, járatlanságuk miatt nem képesek arra. — Különbön sokkal nagyobb azok száma, kik nem az igazság kutatására, hanem inkább annak elnyomására törekednek, épen úgy, mint Krisztusnak, a megtestesült igazságnak elítéltetése alkalmával is többen voltak ellene, mint mellette. Sajnos, de való, hogy az igazságot manapság sokszor hamisan vádolják és nincs senki a ki védelmére kelne, s így gyakran megesik, hogy némelyek észrevétlenül hamis utra térnek.

Jeruzsálem városában is találkozhattak jólelkű zsidók kik azonban úgy el hagyták magukat esábitatni, hogy Krisztust ők is bűnösnek nyilvánították és a „feszítsdmeg“-et ők is kiáltozák.

Ez megtörténhetik nálad is, ha csupán a hitellenes támadásokat hallgatod, a nélkül, hogy a védelmező beszédekre figyelemmel lennél, azt gondolván és azzal biztatván magad, hogy azokat minden baj nélkül elkerülheted. Minekelőtte erről meggyőződhetnél, hallasz valamely hitellenes állítást, mely felől nem vagy egészen tisztában; ebből kifolyólag kételyed támad, mely, mint megmérgezett nyíl a sebben, úgy okoz az lelkedben mardosást.

A mint a mérgezett nyíl az egész testet megtámadja és halálát okozza: úgy egyetlen egy kétely is egészen megrendítheti hitedet, ha attól magadat még ideje korán meg nem szabadítod.

A hitigazságok oly szorosan függnek egymással össze, hogy ha közülök csak egyet is elveszt, a többit sem fogod megőrizni. Százak vesztették már el hitüket az által, hogy annak

egy igazsága felett kételkedtek, mely kételyre tekintettel nem levén, nem iparkodtak tőle megszabadulni és így belecstek a hitelenségbe. Igaza van sz. Pálnak, midőn mondja: „A vallástalanok beszéde mint a rák terjed tovább.“ (II. Tim. 2. 17.)

Mi itt a teendő? Az igaz, hogy hitellenes beszédeket kénytelen leszesz akaratom ellenére is hallgatni. Ezek között némelyek bizonyára kellemetlen hatást gyakorolnak reád és azokat legjobb akaratom mellett sem leszesz képes egykönnyen megakadályozni. Ilyen esetekben ne támaszkodjál magadra, hanem a mennyire lehetséges, az istentelen személyeket kerüld ki. Itéletteddel mindaddig nem szabad előállnod, míg a vádat és a védelmet nem hallottad. Neked nem szabad és ez a fő, mit leginkább kötök szívedre, — nem szabad kételyt táplálnod magadban hited iránt, hanem iparkodnod kell a lelkiatyától kapott felvilágosítás után attól magadat mihamarabb megszabadítanod. Minden támadásra, mely a hit ellen irányul, van czáfolat; minden kételynek van megoldása, csak az igaz utat kell keresni. És te meg is találod azt.

Ha ezeket, miket imént előhoztam, annak idején nem teszed meg, akkor oly beteghez hasonlítasz, ki az orvost és a gyógyszerzt megveti és épen azért bajának önmaga lesz oka. Lelkednek és kedélyednek állapota kétszeresen kötelez, hogy ezen, általam felsorolt pontokat megszívleld, és azokat szem elől soha ne téveds.

A második ellenség: a lanyhaság.

A hit, mely a világot körüllegi nem emberi találmány, hanem az isteni kegyelem munkája. Te ismered azon feltételeket és eszközöket, melyeknek teljesítésével, illetve segítségével eme kegyelem birtokában megmaradhatsz. Ez akkor történik, ha lelkiismereted fölött őrkdöl, ha szorgalmasan imádkozol és a többi kegyelemeszközöket szintén kellően felhasználod. Ekkor hasonlít hited az erős gyökerű fához, melyet a dúló viharok sem képesek egykönnyen kitépni tövéből.

Ha azonban lelkedet az isteni kegyelem erejével fel nem ruházod, úgy csakhamar erőtlenné lesz, hited ereje elvész, minek következtében a külső kísértéseknek nem tudván ellentállani, siettetni fogod erkölcsi bukásodat. Sajnálatra méltólag nagy azon fiatal keresztények száma, kik ez uton vesztették el hitüket.

Végre, a harmadik ellenség: a bűn.

Chateaubriand, a híres francia költő, tudós és államférfi egy alkalommal a legmagasabb állású férfiakat gyűjtötte össze termében. A kedélyes mulatozás közben Chateaubriand többi között ezeket mondá: „Uraim, tegyétek szívükre kezüket és mondják meg nekem becsületükre: nem tudnának-e katolikusok lenni, ha tiszta életűek akarnának lenni.“ Nagy szó ez, mely sokat mond és nem kevés talányt fejt meg nemesak a nagy úri szalónokban, hanem le, egész a műhelyig, a tár adalom minden osztályában.

De Chateaubriand csak egyikére mutatott rá az erkölcsi rendben ama kapuknak, melyek az egyházból kivezetnek, s talán az a legtávolabbi is. A hét fő bűn szerint van ilyen összesen hét, melyek mindegyike megnyithatja a hitetlenségre vezető utat.

Krisztus mondja: „Minden, a ki gonoszul cselekszik, gyűlöli az igazságot és nem jár világosságban, hogy fel ne fedeztessenek az ő cselekedetei.“ (János 3. 20.) Üdvöztöknek ezen mondása minden nap új megerősítésre talál. A hit a bűnt elitéli, azért a bűn ellensége a hitnek. A jó katolikus szívében e kettő egyszerre, t. i. a bűn és hit meg nem férhet. Vagy az egyiknek vagy a másiknak kell pusztulnia onnét. De jegyezd meg: „Minden, a ki gonoszul cselekszik, gyűlöli az igazságot.“

Nem akarom hosszúra szabni leveletem. Sokkal több mondani valóm volna, mint a mennyit most neked felhoztam. Reményem azonban, hogy te azon keveset is, mit most irtam, figyelmesen olvasod, nem feledeled el bensődöt megvizsgálni és a jövőre nézve néhány jó fogadást teszesz.

Benedek József

emlékezete.

„Az emberi élet tüneményeit nyomozva nem nehéz belátni, hogy bár magukban véve kuszált töredékek gyanánt mutatkoznak: forrásukat folyamukat s nehézkedéseket tekintve; nem minden rendszer s egybefüggés nélküli zürzavarnak tekintendők azok. Sőt életegység lüktet bennök úgy, hogy egy egységes épület részeinek kell őket találnunk.

Van t. i. egy kötelék, mely összefüggésben tartja az összes anyagi és erkölcsi világot. Ha jól tudunk látni, ráismerhetünk e kötelék egyes csomóira. Sőt többre, arra is, hogy noha életsorsunk nagyobbán rejtély magunk előtt is, a mi benne és általa történik, törvények szerint történik.

Érjük be hát azzal, hogy a sors maga is törvény és hogy semmi sem esik az emberi életben ezen törvény, azaz egy felsőbb gondviselés világrendjének ellenére. S bár nem ritkán játékos fordulatokat, váratlan változásokat idéz föl szinre ez a rend, maga nem változik, hanem csak az emberi viszonyok változnak.“

Ilyen gondolatok és érzelmek között kísértük ki Benedek József korán elhunyt barátunkat végső nyughelyére, a temetőbe. „Milyen fiatalan halt el! Még élhetett volna!“ Ilyes felsohajtások hangzottak imitt-amott. Igazuk van. Amde Isten bölcs rendelkezésén megnyugszunk; panaszkodnunk, zúgolódnunk nem szabad, hiszen keresztények vagyunk.

*

Benedek József élete rövid volt. Született, munkálkodott meghalt. Pappá való felszentelése után székesegyházi

káplánná neveztetett ki. Ez volt első és utolsó állomása, melyet 8 évig töltött be ritka buzgalommal és lelkiismeretességgel. Istentől adott szép tehetségeit szorgalmasan használta fel önmaga, tanítványai és hívei javára. Iskolában és szószéken egyaránt megállotta helyét, mindkét tanítói tiszt mintegy lelkéhez volt forrva. És főképen iskoláján csüngött — mondhatnám — rajongással, mit az utolsó időkben is eléggé igazolt midőn holmi illetéktelen beavatkozásokkal szemben hathatósan fölemelte tiltakozó szavait, minék az ohajtott eredménye meg is lőn. Minden nemes, humanus egyletnek, testületnek intező tagja vala. Beszélt, tett, áldozott. Korholt, a hol kellett, lelkesített, a hol szükségét látta. Irodalmi társulatunk egyik legbuzgóbb barátját, — választmányunk pedig legtevékenyebb emberét veszté el benne.

Mint pap, valóságos és hű pástora volt híveinek, kiknek becsülése és szeretete állandóan kísérte őt. Mint tanítót szeretettel párosult szigor jellemzte. Mint ember, mindenkéhez nyájas, résztvevő, szeretetreméltó volt; ritka egyenesség becsületesség és szolgálatkészség voltak nemes tulajdonai. Mint paptárs és jó barát hű és önfeláldozó volt; beszélhetnek erről eleget a „Jeriko“ volt és mostani lakói. Philanthrop, optimista volt a szó legmagasztosabb értelmében. Mindenkit saját jó szíve szerint ítélt és becsült meg. Mindezen kiváló tulajdonokat ékesíti és kedvessé tevő ezen vidám, derült és önelégült gondolkodás- és beszédmód, a mi állandó sajátágsága vala; ez pedig a lelki és kedélybeli egyensúly csalhatatlan jele s személyét ez tevő mindenki előtt oly rokonszenvenessé és szeretetreméltóvá.

Márczius 19-én ünnepeltük meg névnapját — nem hittük volna — utoljára a „Jerikóban“ tradíciószerű jó kedvvel és fiatal vidámsággal. Kivántunk minden jót, állandó egészséget, hosszú életet... Ki hitte volna akkor? Márczius 25-én egy hevesen fellépett vérhányás, mely hosszas tüdőbajnak vala következése, ágyba szegte. Ritka türelemmel és önmegadással viselte kinjait. A hit angyala halálos ágya mellett virasztott. Azon mély vallásosság, mely egész életének keretét egy szép zománczccal vette körül, most annál inkább övedzé azt az örök diésőség tulvilági fényével, a minél inkább foszlott a halandó porhüvely s minél szabadabbá vált halhatatlan lelke. Lelki ereje bámulatra ragadott mindnyájunkat. Érezte halálát s ezt ki is fejezte. Példás áhitattal vette fel a haldoklók szentségeit, a halálcsemettyűt ő maga huzatta meg magának s eszméletének meglévéig folyton imát morzsolta ajkai. Ecce quomodo moritur justus!

A halál, melytől nem félt s melyet kívánt is, hogy feloszoljék s Krisztussal legyen — mint szabadító angyal jelent meg, hogy levegye vállairól a keresztet, melyet oly forrón ölelt át s vallásos lelkületének diadaljelül sírjára tűzze le!

Temetése impozáns volt, Egész Fehérvár részvétellel kísérté oda, a hová ő 8 év alatt annyit kísért vigasztalással

ajkain. Szegény édes atya követte fiának tetemeit. A testileg megtört embernek lelki erőt kölcsönzött azon boldog remény, hogy hiszen nem sokára felleli jó fiát. „Egy kevéssé . . . és viszontlátja őt“!

Ime, ez az Istenben boldogult barátom életének és halálának halovány vázlata. A színezést megadják a nemesen érző szívek. S ilyen szív — hál' Istennek — még sok van. A sok ima és forró könyesepp, mely a boldogult emlékének szólott, minden bővebb bizonyítgatás alól felment.

Ne kérdeje végül senki, hogy egy fiatal pap, egy káplán emlékének lapunkban miért szentelünk hasábokat? Minden jó ember erre egyaránt méltó. Aztán, habár p. o. egy primásról többet és szebbet lehet és kell is írni, hiszen élete fényesebb, eszelekvési köre kihatóbb, mint ez egy káplánnál lehetséges, de hát végelemezésben ugy alapjára mint lényegére nézve teljesen ugyanazon tehetség és erő az, melylyel a lámpa a szűk szobát világítja s a kicsiny kályha azt melegíti, mint a melylyel a nap birodalmakra, sőt az egész világra hinti áldásosan világító és melegítő sugarait. A boldogult azon szűk körben, melyre tevékenysége kiterjedt, kötelességeit hiven és pontosan teljesítette.

Lelke nyugodjék meg Istenében, — emléke éljen a jó emberek hálás szívében! — Z. Á.

Merengés.

Tavaszi regg van. Tündöklék a nap,
A hegyek ormán oszlanak a felhők;
A fák rügyei már kibomlanak,
A mire vártunk, a tavasz már eljött.
Főjj édes Muzsám, társalogj velem,
Érzéssel telve ifju kebelém!
Kis feleségem pongyolába bujva
Nagy szorgalommal künn a kertbe jár;
Virágokkal babrálgat kicsiny ujjja,
És konyha kertnek jelöl egy határt.
Övébe tűzre vigandja sarkát
Formás bokái kicsillámlanak
Virágokat szed, mindenféle tarkút,
S egész koszorút a hajába rak.
Én látatlanul lépteit lesem,
Merengve nézem ifju kedvesem . . .

Eszembe jut sok kép a mult időből
Midőn szívem még lásszal volt tele;
Midőn a test még nem vesztett erőtől,

Ha fujt az élet viharos szele.
Most — mint a bércezől lefutott patak
Melynek hullámi lágyan zsonganak
A völgy ölében, alacsony medrében, —
Magam is csöndes álmodozó lettem! . . .

Mily óriási tervekkel szövök
Ifju korom lelkes barátival;
Sok teljesült is, — de csak az övök, —
Én elmaradtam, el mindanyival!
Mint lelkesültünk egykor nemzetünkért,
Költészet és művészet volt a nap,
A mely körül trópkedtünk, mint a lepkék,
Egy cél, s eszméért lelkesülve csak.
Hű társaim ki tudja már hol állnak?
Tán fényt is adnak a magyar hazának!
A sors megvonta tőlem az erőt
Hogy küzdjek én is társaim között.
Nyomor, betegség s Isten tudja mi,
Csak kényszerített meg-meg állani;
Én elmaradtam zajtalan magányban,
És még egy szív sem sokajtott utánam . . . . .

A nap ragyog. A tavasz iltárja
Kicsiny szobámat egészen bejárja,
Kün feleségem dolgozik maga:
Ha nagyra vágyón tán magasra érek
Mint részese nagy fénynek, dicsőségnek:
Nem lettem volna boldogabb soha! . . .

RÉVAI KÁROLY.

Az első állomás.

— Vig beszély. —
(Folyt.)

Az esőnek különös sajátsága van; érezte Tauffy úr is; épen azért annál inkább figyelt a mindinkább közeledő csoszogásra, melyhez most nem épen valami ruganyos léptek zaja is társult.

Kényelmetlen helyzetének daczára kétkedő álláspontot foglalt el; hátha rossz lélek is lehet! Azonban nemsokára meggyőződött, hogy biz a nem lehet más, mint egy bakter, kinek az az előnye van a Kancsukafalvi tanító fölött, hogy földel alá bujhatott, s valóban bujt is, beesapván orra előtt az ajtót, míg őt az eső kétszeres jókedvvel kezdte mosni.

Ámbár a bakter eljárását etiketteellenesnek tartotta s más körülmények között talán párbajra is szólíthatta volna, most jónak látta tünni, ha ő lesz is a kisebb.

Igaz, hogy csak egyszer csuszott el, s akkor is csak hanyotán, míg az ajtóhoz érhetett valahogy, hanem ez nem ingatta meg; neki be kellett jutnia.

A bakter nem valami szívesen fogadta előre az ismeretlen vendéget, de mikor megtudta, hogy a Kancsukafalvi tanító lenne, olyan szavakat mormolt, miből Tauffy úr, ha nem lett volna az örömeztől, hogy földél alá juthatott, annyira elbódítva, bizonyosan észrevehette volna, hogy rég várják.

Igen bizony, mert Kancsukafalván lehet két-három órájárásnyira innen, most gyűlt be valami kétezer pengő forint adó, s a bakter a híres pagonyba rejtőző kollégáival jönnek látta azt valahogy elkaparítani.

A bakter pedig nem azért hivatalos személy, hogy ne lenne magyar királyi esze. Kifundálta ő jól, hogy ezek azt a tanítót kell várni, kit most választottak, s ha az megjön, talán sikerülend.

A bakter, vagyis Bajusz András esze a következő vágyánokon okoskodott: Akármerről jöjjön a tanító itt kell szállnia; ha itt száll le, a pagonyba csipeti; ott a mi kell, mindent elszednek tőle s ráadják arra a lurkóra, ki most került a bandába s azt mondja, hogy színész volt; ő aztán bizonyosan tudni fogja kötelességét; a többi pedig magától jön. Kétezer forint sok pénz, mikor ilyen erős világ van.

S tervéhez híven Bajusz bakter a lámpáját szépen eltörte; neki nem kellett, a vonat pedig még soha rá sem hederített az ő házára.

Csakugyan Bajusz keményen kezdte dörzsölni kezeit, mikor megtudta, hogy kivel áll szemtől-szembe.

— A nagyságos ur Kancsukafalvára akar menni, kérdé látszólagos alázatossággal.

— Oda, felelé Tauffy, önelégülten a nagyságos titulusra s kezdé feledni, hogy az eső egy kicsit igenis közel férkezett bőréhez.

— Most?

Bajusz a kérdést oly hangon tette fel, hogy abból csaknem biztosan következtethette Tauffy, hogy négyes fogat áll rendelkezésére, csak paranesoljon.

— Igen! felelt kissé habozva, mert átvillant a fején, hogy mégis csak benn akárhogy jobb, mint künn.

— Ült lovon nagyságod? kérdé ismét a bakter.

— Hogyne, adá a választ kissé melanhólikusan, mert bizony ő soha sem ült életében lovon; még tán az apja sem, hisz teljes életében csak harangozó volt, az is csak czimzetes, mert a mest'ram helyett húzta. Dehát egy nagyságos urnak nem szabad azt mondani, hogy nem tud lovagolni. A sport arisztokratikus vonás az emberben. Ő pedig a setétben is imponálni akart.

— Rögtön itt leszek, s ezzel eltűnt a bakter.

(Folyt. köv.)

A növ. pap.

— Csevegés. —

Tudom, hogy mennyi különböző érzelmet, hány eltérő gondolatot idéz fel tisztelt olvasóim lelkében az a harmadfélso, melyet e cikk orrára biggyesztettem. Éppen azért, hogy minden haszontalan, akarom mondani hiábavaló töprengés, fejtörés s más hasonló és ellenkező érzelmeknek, gondolatoknak elejét vegyem, sietek kijelenteni, hogy ne törje a tisztelt olvasó semmiméti gondolatokkal a fejét, mert biz' azt ugyan ki nem találja világvégéig sem, hogy mit akarok én aval a 3 szótaggal, s miért tűztem a cikkeknek éppen az elejére.

Egyszersmind, hogy a gyöngédebb lelkiismeretűeket megnyugtassam, azt is rögtön megmondhatom, hogy egyáltalán nem valami sikamlós tér az, melyen a czimet bemutatni fogom, erre elég kezesség külömben maga ez a lap, mely minden ellenmondás és megjegyzés nélkül ad neki helyet beesés első szülöttei sorában.

Bátran elolvashatja azt akárki, hogy emberileg a legnagyobbat mondjam még magok a pietas és szelidség azon megtestesült „édes gyermekei“ is, kik azt a hét betűbe foglalt nevet vallják büszkeségüknek és reményüknek.

Nem lesz e cikkben semmi „botránykő“, már csak azért sem, mert maga az Úr mondja, hogy „jaj a botránkozónak, de jajabb a botránkozótónak“, s nem akarom, hogy majd az evangéliumbeli — bizonyosan — nagy malomkővet érdemelje meg az én igámat is alig bíró gyöngé nyakam.

Nem is irok, semmi ártatlan vagy nem ártatlan csinnyról, mi talán nincs is ott a komoly falak közt, hol a fenn kített nevet viselők igyekeznek annak a növ. elhagyásával való megrovíditéséért egész lélekkel küzdeni. Sem világra szóló reformok nem forranak, az én „agyamban“ hova — nota bene nem az enyémbe — a mai természettudós világ minden gondolatot vissza vezet mint egyetlen hivatalos „központjához.“ Mondom távol vannak tőlem mindezek, s minden egyéb ezekhez akár hasonló akár velök ellenkező törekvés, raffineria, áskálódás szenteskedő farizeusság. Mindezt azért hangsúlyozom, mert félek nehogy a szt. irás szavait rám vonatkoztatni megkísértse valaki: „Ovjátok magatokat azoktól, kik a bárány bőrében, (hanem is báránybőrbundában!) jönnek hozzátok, belül pedig ragadezó farkasok.“

Igaz, hogy szint semmiesetre sem vallattam a fenmegnevezett, illetve kített czimmet — s így hanem is egy egész nagy farizeus, de legalább egy kis félképmutató czimmet a nyakamba sózhatnak. De védem magamat a következő „megdönthetlen argumentumokkal“.

1 mo. Nem mondok a „nevezett“ czimmet, az ellenkezőjét annak, mit mondani akarok.

2 do. Nem szándékom másokat, se mást félrevezetni, hanem éppen ellenkezőleg:

3-o. czélem másokat a kített czimből kiindulólág felvi-

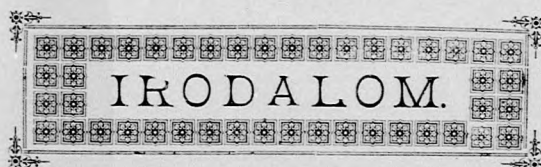
lágosítani oly dologról, mely a kített czimben benne is van nines is, és 4-to mert ha a megmagyarázandó — akarom mondani megfecsérendő — dolgot magát teszem ki arra az exponalt helyre: „egyre százat“, hogy senki el nem olvassa ezt az árva kacászkodást. De annak a szende czimnek még nem veszett el egészen a varázsa; az iránt még sokan érdeklődnek s így az a meggyőződés vezetett, hogy ezzel sokakat belelovagolok fecségesembe s csak is utóljára sül ki a „pia fraus“, de akkor már én célt értem, s az olvasó ítheti a nyomomat az a „Nr. 7“ nyomnak is kevés s aztán 7-ed magával is rosszabb egy jó nyomnál, mert úgy is csak félrevezet.

Tehát a növ. pap. Mindenek előtt kijelentem, hogy nekem alapos kifogásaim vannak a növendékpapság ellen éppen úgy, mint a még amugy szemérmeskedő növendékpap ellen is, és határozottan mondhatom, hogy mindakettő teljesen rossz és minden tekintetben kifogásolandó; nem érdemel elnézést, nem érdemli meg, hogy tovább tőrjünk, sőt egyenesen arra hív fel, hogy ugrasszunk szét kimélet nélkül, hogy helyét méltóbb és jogos tulajdonosok foglalják el.

Azt mondtam rossz és kifogásolandó a növendékpap és növendékpapság. Igen és pedig olyan rossz, mint pl. a növeldepap és növeldepapi előljáróság. Ezekről azt hiszem senkisé mondhatja, hogy éppen kifogástalan — szók volnának.

Éppen ilyen pedig a növendékpap és növendékpapság is. S miben rejlik a hiba? Abban, hogy papnak mondják azokat, kik még nem papok, csak oly növendékek, kikből papok lesznek. Tehát az alapszó a mi az ő lényegüket kifejezi a növendék a másik, a mely specificálja, hogy miféle növendék, a pap, azt akarja mondani, hogy oly növendék, melyből pap lesz, vagyis papnak való növendék, mert tényleg még nem pap az a ki csak növendék. E szerint tehát a neve sem lehet pap, csakis növendék, s hogy meg lehessen különböztetni attól a növendéktől, melyből katona lesz, azért kell a specificáló pap szót elejébe tenni. Most tehát megfordítom a cikk fejét s bevégezem a cikket, kijelentvén, hogy az az ott elül begyeskedő növ. pap helytelen szó; az igazi az, e sorok végén szerényen meghuzódó papnövendék.

Nr. 7.

— Megjelent és beküldetett:

— **Magyar tanítóképző.** A tanítóképző-intézeti tanárok országos egyesületének közlönye. VI. évf. 2 füz. Szerkeszti: Nagy László. Budapest. Ara egész évre 4 frt.

— **A tanítók szava.** Tanítói közérdekek közlönye, I. évf. 2 sz. Szerkeszti: Glatz Gy. Budapest. Ara egész évre 1 frt.

— **Havi Közlöny** az elméleti és gyakorlati lelkipásztorság köréből. XIV. évf. 3 füz. Szerkesztik: Tokody Ö. és Patzner József. Temesvár. Ara egész évre 4 frt.

— **Katholikus hitoktatás.** Havi folyóirat a hitoktatás elméleti és gyakorlati művelésére. VI. évf. 3 sz. Szerkeszti: Fonyó P. Ó-Bese. Ara egész évre 3 frt.

— **Armenia,** magyar-örmény havi szemle. V évf. 4 füz. Szerkeszti: Szongott Kr. Szamosújvár. Ara egész évre 4 frt.

— **Jézus szentséges szívének hirnöke** — és **Szűz Mária virágos kertje.** Havi folyóiratok. 1891. 4 füz. Szerkeszti: Tóth M. S. J. Kalocsa. Ara együttesen megrendelve egész évre ára 2 frt 30 kr.

— **Kath. hitterjesztés lapjai.** Képes havi közlöny. X évf. 4 füz. Szerkeszti: Nogely J. Nagyvárad. Ara egész évre 3 frt.

— **Isten igéje** szent beszédekben. XVI. évf. 4 füz. Szerkeszti: Jagicza L. Esztergom. Ara egész évre 2 frt.

— **Borromeaus.** kath. hitszónoklati havi folyóirat. V évf. 5 füz. Szerkesztik: Horváth L. és Varga J. Győr. Ara egész évre 4 frt.

— **Egyetemes közoktatásügyi szemle.** III. évf. 5. és 6. sz. Szerkeszti: Dr. Jancsó B. Budapest. Ara egész évre 4 frt.

— **Ébredjünk és egyesüljünk!** A magyar ifjuság rózsafüzére és Hunyady Mátyás egyesület új évfolyama. Szt. Péter láncszövetségének közlönye. Szerk: Szent István írói kar. Székesfehérvár. Ara egész évre 3 frt. Ajánljuk! — **Babik József** jőnevű egyházi fiatal írók a „Rózsabimbók“ — és „Nefelecs-szál“ cz. műveikéből második bővített kiadást rendezett. Ara egyenként 10—10 kr. Szívesen ajánljuk a papság és tanítók figyelmébe és pártolásába. Megrendelések szerzőhöz Eger-be intézendők.

— **Önképzésünk akadályai.** Tanulmány. Irta: Dreisziger Ferencz, néptanító. Nagyszombat 1890. 142 lap. Ara 1 frt. Kapható szerzőnél Adán, (Bács m.) Addig is, míg bővebben ismertetőnk, ajánljuk tanítóink figyelmébe.

— **Unitáriusok Magyarországon** tekintettel az unitarizmus általános történetére. Irta: Kanyaró Ferencz. Kolozsvár 1891. 229 lap. Ara 1 frt 60 kr. Mielőbb tüzetesen szólnunk ezen műről.

— **Hittudományi folyóirat.** II. évf. 1 füz. Szerkeszti és kiadja: Dr. Kiss János. Budapest. 304 lap. Ezen kitűnő folyóirat a legtömögesebb pártolásra teljes joggal méltó.

— **„A Megváltó“.** Irta dr. Buza Sándor. E 20 nyomott ivre terjedő és 27 szép képpel díszített munka, mely

immár a harmadik kiadással 9500 példányban jelenik meg, s mely a szentírás és több jeles kuttó nyomán az üdvözítő Jézus Krisztusnak egész földi életét történelmi sorrendben, igen érdekesen és felette vigasztaló tanulsággal adja elő, kedves és hasznos olvasmányul szolgál egy a ker. kath. családoknak, mint minden egyes igazhívő kereszténynek. — Kedvező körülménynél fogva megszerezhető a fűzött példány 50, a félévazonkötésű 70, a diszkötésű 90 krért. A jövedelemből az afrikai zámbezi misszió segélyeztetik. Megrendelhető a szerzőnél, vagy a Jézustársasági atyák Convictusában Szatmáron.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— † **Benedek József.** Az erdélyi-egyházmegyei központi papság egy a saját, mint a boldogult atya és rokonai nevében mélyen megszorodott szívvel jelenti, hogy nagyon tisztelendő Benedek József székesegyházi káplán és hitelmező életének 32-ik, papságának 8-ik évében rövid 7 napig tartó szenvedés és a haldoklók szentségének példás buzgósággal való felvétele után f. é. márczius hó 31-én d. u. 1 $\frac{1}{2}$ órakor az Úrban esendesen elhunyt. Az Istenben boldogultnak földi részei f. é. április hó 2-án d. u. 4 órakor fognak a „Jerichó“-ban levő lakásából a helybeli köztemetőbe a föltámadásig elhelyeztetni, — lelkéért az engesztelő szt-mise-áldozat f. é. április hó 3-án d. e. 8 órakor fog a székesegyházban az egek Urának bemutatni. Az örök világosság fényeskedjék neki! Gyulafehérvárt, 1891. április hó 1-én.

— **Részvételt vettük** a következő gyászjelentést: **Alíróttak** a szív legmélyebb és legigazabb fájdalommal szomoruan tudatják a szerető férj, a jó apa, testvér, nagyapa, ipa, após és rokon. Sántha József, körjegyző, birtokos, egyházmegyei főgondnok, megyei bizottság tagnak élete 56-ik, boldog házassága 28-ik évében rövid szenvedés s a haldoklók szentségének ájtatos fölvétele után f. hó 28-án este 9 órakor szivhűdés következtében történt gyászos kimúltát. Földi maradványai f. hó 31-én d. u. 2 órakor saját házatól fognak róm. kath. szertartás szerint a helybeli családi sírboltba örök nyugalomra elhelyeztetni; az engesztelő szent mise-áldozat lelkéért április hó 1-én fog az Egek Urának bemutatni. Mikó-Ujfalu, 1891. márczius 28-án. Aldás hamvaira! özv. Sántha Józsefné szül. Barabás Agnes, mint neje. Sántha Lajos, Sántha Julesa, férj. Szántó Józsefné, Sántha Albert, Sántha Gyula, Sántha Agnes, Sántha József, mint gyermekei. Sántha Mária, Sántha Ignác, Barabás Bálint, Barabás Bálintné, szül. Nagy Rachel, Szántó József, Szántó Árpád, Szántó Anna, Szántó

József, mint testvérek, após, anyós, veje és unokák. Dánér Ferencz, mint leendő veje.

— **Járzsemiszki József,** töresvári lelkész folyó évi márczius hó 30-án, élete 41-ik, papságának 19-ik évében, a haldoklók szentségeinek felvétele után Brassóban elhunyt. Az örök világosság fényeskedjék neki!

— **Meghívó.** A csiki róm. kath. tanító-egyesület felcsiki fiókköre 1891. április 6-án délelőtt 9 órakor kezdődőleg Cs. Balánbányán az iskolahelyiségében fogja megtartani rendes tavaszi gyűlését, melyre a t. tagtársakat, valamint az érdeklődő tanügybarátokat tisztelettel meghívom. Együttal felkérem a fiókkör azon tagjait, kik tagsági díjaikkal évek óta hátrálékban vannak, hogy ebbeli tartozásaikat szíveskedjenek ezen gyűlés alkalmával törleszteni annál is inkább, mert ellenkező esetben kénytelen leszek az ált. gyűlésből nyert utasítás folytán a nemfizetők neveit az igazgató választmányhoz intézkedés végett beterjeszteni. A gyűlés tárgysorozata: 1. Délelőtt 8 órakor ünnepélyes Istentisztelet a B. bányai templomban Föt. és mélt. Murányi Kálmán főesperes ur által. 2. Gyakorlati tanítást tartnak Veress Zsigmond helybeli, Kiss Antal rákosi k. tanítók. 3. Elnöki megnyitó. 4. A múlt gyűlés jkönyvének felolvasása. 5. Felolvas Imre János. 6. Szaval Gál Márton. 7. Az ez év augusztus havában tartandó országos kath. tanítógyűlés ügyében eszmecsere, hozzájárulás esetén tárgyainak megvitatása. 8. Indítványok. 9. A gyakorlati tanítások zártkörű megbirálása, 10. A jövő gyűlés helyének tárgysorozatának megállapítása. Cs. Karczfálván, 1891. martius 26-án. Ferencz József, köri elnök.

— **Egy kis statisztika** a pápa udvaráról és az egész világon elterjedt egyház kormányáról. Ő szentsége 1810. márcz. 2-án született, tehát jelenleg már 82-ik évében jár. A pápa teljes címe: „Jézus Kr. helytartója, az apostolok fejedelmének utódja, legfőbb pástora az egyetemes egyháznak, Nyugat patriarkája, Olaszország primása, a római egyházi tartomány érseke, a római egyház birtokának souverain joggal fejedelme“. Korra nézve legidősebb bibornok Mertel Tivadar szerpap-bibornok, 85 éves. A szent collegium dekánja vagyis feje Monaco la Valletta püspök-bibornok. Jelenleg 32 olasz és 27 nem olasz bibornok él a szent collegiumban. Van 13 patriarkai, 184 érseki és 754 püspöki székhely, melyek közül 783 latin és 53 keleti ritusu, 308 pusztán czimzetes. Ezen felül van 16 főpap czim nélkül, praelatus nullius dioeceseos: vagyis a kath. egyház főpásztori kara 1240 tagból állott f. évi jan. 1-én. XIII. Leo pápa alapított 1 patriarkátust, 22 érsekséget, 65 püspökséget, 42 vicariatust, 1 apostoli delegaturát, 16 apostoli praefekturát, összesen 148 új főpásztori czimet. (Rl.)

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: PAL ANTAL.
Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, KÓRÓDY PÉTER, VASS ALBERT, ZLAMAL ÁGOST.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. nyomdában Gyulafehérvárott.